

ارزیابی کیفیت پایان‌نامه‌های کارشناسی‌ارشد مدیریت آموزشی به‌منظور ارتقای کیفیت یادگیری دانشجویان

عبدالرحیم نوه ابراهیم^۱ یزدان منصوریان^۲ سکینه رحیمی^۳

چکیده

زمینه: پایان‌نامه‌های دانشجویان از دو بعد محتوا و ساختار قابل توجه و بررسی هستند. پژوهش‌ها باید به روش علمی انجام شده و نتایج به‌دست‌آمده با رعایت اصول نگارش علمی گزارش شود.

هدف: ارزیابی کیفی پایان‌نامه‌های کارشناسی‌ارشد مدیریت آموزشی دانشگاه تربیت معلم در سال‌های ۸۹-۸۰

روش: روش توصیفی-تحلیلی؛ تعداد ۵۷ پایان‌نامه به روش سرشماری مورد بررسی قرار گرفت. داده‌ها با استفاده از پرسشنامه‌ای که حاوی ۹۶ پرسش در هفده شاخص و هفت بخش شامل مدخل، کلیات، ادبیات، روش، یافته‌ها، نتیجه‌گیری و منابع گردآوری شد. ابزار گردآوری داده‌ها مشاهده و به‌صورت اسنادی انجام گرفت و براساس مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت درجه‌بندی شد. تحلیل داده‌ها با استفاده از آزمون‌های آمار توصیفی از قبیل فراوانی، درصد، درصد تراکمی، میانگین و انحراف استاندارد، صورت گرفت.

۱- دانشیار دانشگاه تربیت معلم naveh1954@yahoo.com

۲- دانشیار دانشگاه تربیت معلم y.mansourian@gmail.com

۳- دانش‌آموخته کارشناسی‌ارشد مدیریت آموزشی srahimi_tmu@gmail.com

یافته‌ها: یافته‌ها نشان داد میانگین کل بخش‌های هفت‌گانه در پایان نامه‌های مورد بررسی براساس پیوستار پنج درجه‌ای مطلوبیت در وضعیت نسبتاً مطلوب و بخش‌های مدخل، یافته‌ها و منابع در وضعیت مطلوب و بخش‌های کلیات، ادبیات، روش، و نتیجه‌گیری در وضعیت نسبتاً مطلوب قرار دارد.

نتیجه‌گیری: نتایج نشان داد پایان‌نامه‌ها در وضعیت نسبتاً مطلوب قرار دارند. برگزاری کارگاه‌های روش تحقیق، ارائه دروسی مبنی بر اصول نگارش علمی و پایان‌نامه‌نویسی، ارزیابی مرتب پایان‌نامه‌ها و تدوین دستورالعملی که بخش‌های مختلف پایان‌نامه را تشریح کند، می‌تواند در ارتقای کیفیت پایان‌نامه‌ها تأثیرگذار باشد.

کلیدواژه‌ها: ارزیابی، پایان‌نامه، تحلیل محتوا، اصول نگارش علمی.

مقدمه

جایگاه آموزش عالی در فرآیند توسعه کشورها بسی رفیع و مورد توجه دولت‌ها و ملت‌هاست. در بین دوره‌های مختلف آموزش عالی، تحصیلات تکمیلی دارای نقش و منزلتی والاتر است. این دوره تحصیلی به دلیل توأمان ساختن آموزش و پژوهش، منبع مهمی برای تولید دانش محسوب می‌شود (نیلی، نصر، اکبری، ۱۳۸۶).

پایان‌نامه به‌عنوان گسترده‌ترین محصول پژوهشی دانشگاه‌ها اولین تجربه تحقیقاتی دانشجویان کارشناسی‌ارشد و دکتری است که مبنای برنامه تحصیلی این دوره محسوب می‌شود و ملاکی است که دانشجویان با به‌کارگیری آن فعالیت‌های تحصیلی خود را کامل می‌کنند و طی این فرآیند یکی از وظایف دانشجویان این است که در بخشی از رشته تحصیلیشان علم را گامی پیش‌تر برند؛ بنابراین هرگونه توجه و دقت در امر پایان‌نامه‌نویسی و ارتقای کیفیت آن در آینده تحقیقاتی کشور بسیار مفید خواهد بود (هایسون و کورنر^۱، ۱۹۹۶، بالدوین و رز^۲، ۲۰۱۰). نگارش پایان‌نامه مرحله‌ای از تحصیل است که در آن دانشجویان می‌توانند به تمرین و تکمیل آموخته‌های قبلی خود پردازند و از این رو به جرأت می‌توان گفت که پایان‌نامه‌ها نقش اساسی در ارتقای کیفیت یادگیری دانشجویان دارد.

1- Higgison & Corner

2- Baldwin & Rose

پایان‌نامه به چند علت دارای اهمیت است: نخست آنکه پایان‌نامه در واقع آموزش دانش، مهارت و روش‌شناسی تحقیق برای دانشجویان است و وجود چارچوبی مناسب و یکنواخت برای ارائه این واحد آموزشی- پژوهشی ضروری است. از طرف دیگر هر پایان‌نامه به‌عنوان الگویی برای سایر دانشجویان قلمداد می‌شود که به‌عنوان مرجعی در ساختار مرسوم دانشگاه به آن مراجعه می‌کنند. بنابراین وجود پایان‌نامه‌هایی با کیفیت و محتوای مناسب برای راهنمایی در این خصوص، احساس می‌شود (جعفری، طبیبیان، فاطمی، ۱۳۸۲).

با وجود دیدگاه‌های فراوان در خصوص چگونگی انجام پژوهش علمی و اجرای یک پروژه پژوهشی (کراسول^۱ ۱۹۹۰؛ کوهن و ماریسون^۲ ۲۰۰۷؛ کازی^۳ ۲۰۰۳؛ جانسون^۴ ۲۰۰۴، بورگ و گال^۵ ۲۰۰۳، بلیکی^۶، ۲۰۱۰؛ جان بست ۱۳۹۰؛ دلاور، ۱۳۸؛ کرلینجر، ۱۳۸۲، سرمد و دیگران، ۱۳۹۰، هومن، ۱۳۸۶)، و نیز الگوهایی در نگارش علمی (بروس^۷، ۲۰۰۱، جونز، وهاب و حجیدن^۸ ۲۰۰۷؛ طوسی ۱۳۹۰، حری ۱۳۸۵، موحد ۱۳۸۷، موسی پور و علوی ۱۳۸۷، منصوریان ۱۳۸۸)، دستورالعمل جامع و مدونی برای نگارش پایان‌نامه‌ها وجود ندارد.

این امر سبب می‌شود که دانشگاه‌های مختلف به گونه‌ای متفاوت به تدوین پایان‌نامه‌های خود بپردازند. این مسأله در مواقعی موجب می‌شود که دانشجویان علیرغم صرف وقت زیاد برای انجام امور تحقیقاتی پایان‌نامه، به دلیل عدم آشنایی با اصول نگارش علمی، موفق به اطلاع‌رسانی کامل از نتایج تحقیقات خود نشوند (دوامی، معینی، رفیعی، ۱۳۸۰) و این مسأله در مواردی موجب افت کیفیت پایان‌نامه‌ها شده و در مواردی به دلیل عدم وجود دستورالعملی برای ارزیابی پژوهش‌های انجام شده، نتایج متناقضی از ارزیابی‌ها گزارش می‌شود.

سبحانی، پور رمضان و ذاکر (۱۳۷۷) پایان‌نامه‌های تحقیقی دانشجویان پزشکی دانشگاه گیلان را ارزیابی کرده و نشان می‌دهند تنها ۱۵/۴ درصد پایان‌نامه‌ها در حد عالی (حد مورد

1- Krathwohl
2- Cohen & Morrison
3- Kozby
4- Johansone
5- Burg & Gall
6- Blaikie
7- Brause
8- Jons, Vahab & hejden

انتظار) نوشته شده و بقیه در درجه‌های مختلف، نقاط ضعف و کاستی‌هایی داشتند، آنها بیشترین اشکال را در قسمت منابع و بحث و کمترین اشکال را در بخش یافته‌ها، گزارش کرده‌اند. درحالی‌که مطالعه علیشیری و همکاران (۱۳۸۹)، میزان رعایت اصول نگارش علمی در پایان‌نامه‌ها را ۹۸/۹ درصد گزارش کرده‌اند.

فلاح‌زاده، محب و عزالدینی (۱۳۸۷) در ارزیابی ویژگی‌ها و ساختار پایان‌نامه‌ها ۷۵ درصد آنها را خوب و بالاتر از آن گزارش کرده‌اند. درحالی‌که قنبری (۱۳۸۶) در ارزیابی خود از پیشنهادها و پایان‌نامه‌های دانشجویان کارشناسی‌ارشد دانشگاه الزهرا به این نتیجه می‌رسد که پایان‌نامه‌ها از کیفیت بالایی برخوردار نیستند.

همان‌طور که ملاحظه می‌شود مطالعات صورت‌گرفته حاکی از وجود تناقض‌هایی در کیفیت پایان‌نامه‌ها است. علاوه‌بر آن اغلب پژوهش‌های انجام شده از ارزیابی پایان‌نامه‌ها در گروه علوم پزشکی صورت گرفته (رضاییان و دیگران، ۱۳۸۴؛ کوهبومی و دیگران، ۱۳۸۵؛ دولانی و دیگران، ۱۳۸۶؛ فلاح‌زاده و دیگران، ۱۳۸۷؛ نوحی و دیگران، ۱۳۸۹؛ علیشیری و دیگران، ۱۳۸۹) و کمتر پژوهشی در حوزه علوم انسانی به ارزیابی محتوای پایان‌نامه‌ها پرداخته است.

بنابراین پژوهش حاضر برآن شد تا محتوای تمامی بخش‌های پایان‌نامه‌های مدیریت آموزشی دانشگاه تربیت‌معلم را ارزیابی کند. پرسش اصلی پژوهش این است که: پایان‌نامه‌های کارشناسی‌ارشد مدیریت آموزشی دانشگاه تربیت‌معلم از چه کیفیتی برخوردار است؟

پیشینه

کربلاآقایی (۱۳۷۷) در پژوهشی میزان رعایت استانداردهای بین‌المللی ISO در پایان‌نامه‌های کارشناسی‌ارشد رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه‌های دولتی تهران را در سال‌های ۱۳۶۶ تا ۱۳۷۴ بررسی کرده است. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد مؤلفه‌های عنوان، ترکیب‌بندی بدنه اصلی و فهرست مندرجات در بیشتر پایان‌نامه‌ها به میزان بالایی رعایت شده است. در رابطه با مؤلفه عنوان، این ویژگی‌ها به جز سال ۷۰ در سایر سال‌ها به‌صورت کامل رعایت شده است.

دوامی، معینی و رفیعی (۱۳۸۰) پایان‌نامه‌های دانشجویان پزشکی دانشگاه علوم پزشکی اراک را طی سال‌های ۷۳ تا ۷۹ از لحاظ رعایت اصول نگارش علمی بررسی کرده‌اند. در این پژوهش (تحقیق) تعداد ۲۶۶ پایان‌نامه به روش مشاهده مستقیم و ثبت در اسناد مورد بررسی قرار گرفت. نتایج نشان داد به لحاظ نوع پایان‌نامه بیشترین فراوانی مربوط به مطالعات توصیفی-مقطعی به میزان ۴۴ درصد بود و هیچ‌یک از پایان‌نامه‌ها ترجمه یا مرور مقالات نبودند. این بررسی رعایت اصول نگارش در ۵۲ درصد پایان‌نامه‌ها را خوب، ۴۰ درصد را متوسط و ۸ درصد را ضعیف نشان داد. به لحاظ بخش‌های شش‌گانه اصلی پایان‌نامه‌ها، صحیح‌ترین شیوه نگارش مربوط به بخش‌های چکیده (۵۴ درصد) و یافته‌ها (۵۲٫۳ درصد) و ضعیف‌ترین آن مربوط به نگارش بخش بحث (۲۶٫۳ درصد) بود.

ارشاد، قاراخانی و میرزایی (۱۳۸۴) در ارزیابی مقالات منتشرشده در نشریه انجمن جامعه‌شناسی ایران در سال‌های ۸۲ تا ۸۳ دوری این مقالات را بررسی و گزارش کرده‌اند که عمده‌ترین اشکالات وارده از کاربرگ‌ها از سوی داوران در سال‌های مذکور به‌طورکلی و به ترتیب اهمیت، ابعاد محتوایی و ساختاری (صوری) مقالات را در برمی‌گیرد. ابعاد یادشده هر کدام متغیرهای موثری را به ترتیب اولویت و اهمیت شامل می‌شوند. همچنین یافته‌های این پژوهش پس از کاربرد تکنیک تحلیل محتوا، حاکی از آن است که عمده‌ترین اشکالات و اصلاحات پیشنهادی داوران بیشتر ناظر بر روش تحقیق مقالات و مباحث نظری آنهاست که مجموعاً ۵۸٪ درصد از سهم کل اشکالات واردشده بر مقالات را به خود اختصاص داده است. کوه‌بومی و همکاران (۱۳۸۵) وضعیت شاخص‌های روش تحقیق در پایان‌نامه‌های دکترای عمومی دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه را مورد بررسی قرار داده‌اند؛ یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد میانگین نمره کل شاخص‌های ده‌گانه در پایان‌نامه‌های مورد بررسی 3.11 ± 8.77 از ۲۰ بوده است. به جز شاخص‌های «عنوان» که رتبه بسیار خوب و «یافته‌ها» که رتبه خوب اخذ کرده‌اند، بقیه شاخص‌ها در مرتبه متوسط، ضعیف یا نامناسب قرار داشتند. آزمون تی تفاوت معنی‌داری را در نمره میانگین شاخص‌های ده‌گانه نشان داد. میانگین امتیاز کل پایان‌نامه‌ها در دوره‌های زمانی دوم، سوم، چهارم و پنجم نسبت به دوره قبلی خود افزایش یافته است.

فلاح‌زاده، محب و عزالدینی (۱۳۸۷) نیز در ارزیابی پایان‌نامه‌های دانش‌آموختگان دانشگاه علوم پزشکی یزد به این نتیجه رسیده‌اند که ۲/۱۰ درصد پایان‌نامه‌ها از نظر نگارش و روش تحقیق نمره کیفیت عالی، ۶۴٫۸ درصد نمره کیفیت خوب، ۲۴٫۲ درصد متوسط و ۰٫۶ درصد نمره ضعیف داشتند.

سیدین و باب‌الحوائجی (۱۳۸۸) در تحلیل محتوای پایان‌نامه‌های کارشناسی‌ارشد کتابداری اطلاع‌رسانی دانشگاه‌های آزاد واحدهای تهران شمال، علوم و تحقیقات تهران و علوم و تحقیقات اهواز و همدان گزارش کرده‌اند که روش پیمایشی بیش از سایر روش‌ها در پایان‌نامه‌ها استفاده شده است. پرستفاده‌ترین ابزار گردآوری اطلاعات، پرسشنامه و آمار توصیفی پرکاربردترین روش آماری در پایان‌نامه‌های مورد بررسی، بوده است.

تحلیل محتوای مقالات فصلنامه تعلیم و تربیت در حوزه روانشناسی تربیتی نشان می‌دهد عمده‌ترین ضعف نویسندگان (۷۸ درصد) عدم استفاده مناسب از ادبیات و نتیجه پژوهش‌های پیشین است. در برخی از این پژوهش‌ها نویسندگان هیچ استفاده‌ای از نتایج سایر پژوهش‌ها برای مشخص کردن ابعاد مسأله مورد پژوهش خود نداشتند. در برخی دیگر از مقالات بعد از ذکر نتایج چندین پژوهش درباره موضوع مورد بررسی، هیچ نوع جمع‌بندی از آنها صورت نگرفته و مطالب به صورت موازی کنار هم چیده شده‌اند. علاوه بر اینها در بیش از نیمی از مقالات نویسندگان نگاهی نقادانه نداشته‌اند (فتح‌آبادی، ۱۳۸۹).

بخشی از یافته‌های تحقیق جارولین و واکری (۱۹۹۳) حاکی از آن است که در ۸۳۳ مقاله تحقیقی منتشر شده در ۳۷ نشریه هسته کتابداری و اطلاع‌رسانی، روش غالب ۲۲ درصد روش پیمایشی بوده است. تحقیق کومار (۱۹۹۵) در مورد مقالات کتابداری و اطلاع‌رسانی در سال‌های ۱۹۹۴ و ۱۹۹۵ نیز بیانگر رواج و غلبه روش پیمایشی در این حوزه است.

بروس‌هال^۱، آن‌وارد^۲ و کانای کامر^۳ (۱۹۹۸) از داوران خواستند تا نمونه‌ای از ۱۲۸ مقاله منتشر شده در زمینه علوم تربیتی را در سال ۱۹۸۳ بررسی کرده و نقایص هر یک از این مقالات را ذکر کنند. یافته‌های آنها نشان می‌دهد که بیشترین لغزش‌های ذکر شده به روش‌شناسی پژوهش (مانند مشخص نکردن پایایی و روایی مقیاس‌های مورد استفاده)، یا

1- Bruce Hall

2- Ann Ward

3- Connie Comer

مشکلاتی در چگونگی گزارش آن (مانند اینکه محدودیت‌های تحقیق به درستی توصیف نشده است) مربوط می‌شدند (به نقل از بورگ و گال، ۲۰۰۳).

کارفالا (۱۹۹۹) در بررسی خود ۲۶۸۹ پایان‌نامه مربوط به رشته تکنولوژی آموزشی را با روش تحلیل محتوا در فاصله سال‌های ۱۹۷۷ تا ۱۹۹۸ مورد بررسی قرار داد. براساس مطالعات وی در اواخر دهه هفتاد مطالعات مقایسه‌ای در حدود هفت درصد تحقیقات پایان‌نامه‌ای را به خود اختصاص داده بود و در اواخر دهه هشتاد و اوایل دهه نود تعداد مطالعات تطبیقی به پنج درصد کاهش پیدا کرده بود و در پنج سال آخر، مطالعات تطبیقی تنها سه درصد مطالعات پایان‌نامه‌ای را به خود اختصاص داده بود.

در پژوهشی که بورمن (۲۰۰۰) بر روی بیست پایان‌نامه دکتری انجام داد ۷۳ درصد از روش‌های تحقیق به‌کاررفته از نوع گذشته‌نگر و مروری بوده‌اند. در تحقیق فوسو و آلم (۲۰۰۹) نیز نوع خط‌مشی مدیریت کتابخانه در استفاده از پیشنهاد‌های استخراج شده از پایان‌نامه‌ها سبب اقبال محققان به روش‌های تجربی شده بود.

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف توصیفی-تحلیلی است و از نظر فرآیند اجرا به اعتبار اینکه از آمار توصیفی استفاده می‌کند، نوعی ارزیابی کمی است و از این لحاظ که هر یک از مقوله‌ها را با محتوای آثار مطابقت می‌دهد، تحلیل محتوا محسوب شده و نوعی ارزیابی کیفی است. جامعه پژوهش شامل تمام پایان‌نامه‌هایی است که توسط فارغ‌التحصیلان دوره کارشناسی‌ارشد مدیریت آموزشی دانشگاه تربیت معلم از ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۹ ارائه شده است.

روش جمع‌آوری داده‌ها مشاهده و ثبت در پرسشنامه توسط پژوهشگر بود. پرسشنامه تهیه شده حاوی ۹۶ نشانگر بود. این نشانگرها هفده شاخص اصلی پایان‌نامه‌ها را در برمی‌گرفت و این شاخص‌ها نیز در هفت بخش خلاصه شد که عبارتند از: مدخل پژوهش (۱۱ نشانگر)، کلیات (۳۳ نشانگر)، ادبیات (۱۰ نشانگر)، روش‌شناسی (۱۷ نشانگر)، تحلیل یافته‌ها (۶ نشانگر)، بحث و نتیجه‌گیری (۱۴ نشانگر) و منابع (۵ نشانگر).

پس از اختصاص نشانگرها به بخش‌ها و مؤلفه‌ها، هر یک از نشانگرها بر اساس طیف لیکرت از یک تا پنج درجه‌بندی شد. مسأله اصلی تمام پرسش‌ها این بود که ویژگی‌های

گردآوری شده تا چه اندازه در پایان‌نامه‌ها رعایت شده‌اند و نمره‌گذاری براین اساس صورت گرفت: اصلاً رعایت نشده، ۱؛ کم رعایت شده، ۲؛ تا حدودی رعایت شده، ۳؛ زیاد، ۴ و به‌طور کامل رعایت شده ۵.

روایی پرسشنامه توسط دو نفر از استادان دانشگاه تربیت معلم تأیید شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش‌های آمار توصیفی و شاخص‌های توصیفی فراوانی، درصد، میانگین، انحراف استاندارد و جداول و نمودارها استفاده شد. داده‌ها پس از گردآوری با پیوستار مطلوبیت بازرگان و همکاران (۱۳۸۵) مطابقت داده شد. در این طیف که بر اساس مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت درجه‌بندی شده است، نتایج به‌دست آمده حاصل از میانگین ۱ تا ۲/۳۳ در وضعیت نامطلوب، ۲/۳۳ تا ۳/۶۶ در سطح نسبتاً مطلوب و ۳/۶۷ تا ۵ در وضعیت مطلوب ارزیابی می‌شوند.

یافته‌ها:

طبق اطلاعات جدول ۱ یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد از مجموع هفت بخش بررسی شده؛ بخش‌های مدخل پژوهش، یافته‌ها و منابع در وضعیت مطلوب و بخش‌های کلیات، ادبیات، روش‌شناسی و نتیجه‌گیری در وضعیت نسبتاً مطلوب قرار گرفتند.

جدول ۱- توصیف وضعیت بخش‌های هفت‌گانه پایان‌نامه‌ها

بخش	میانگین	انحراف استاندارد	حداقل	حداکثر	وضعیت
مدخل	۳.۷۸	۰.۵۰	۲.۲۷	۴.۶۴	مطلوب
کلیات	۳.۰۷	۰.۷۱	۱.۴۵	۴.۵۵	نسبتاً مطلوب
ادبیات	۳.۰۸	۰.۵۴	۱.۸۰	۴.۳۰	نسبتاً مطلوب
روش‌شناسی	۳.۳۸	۰.۴۹	۲.۲۹	۴.۶۵	نسبتاً مطلوب
یافته‌ها	۴.۲۲	۰.۵۴	۳	۵	مطلوب
نتیجه‌گیری	۳.۱۹	۰.۷۴	۱.۵۰	۴.۷۹	نسبتاً مطلوب
منابع	۳.۷۴	۰.۵۱	۱.۸۰	۴.۸۰	مطلوب

در جدول ۲ اطلاعات بخش‌ها به تفکیک هفده شاخص موجود در پایان‌نامه‌ها گردآوری شده است.

جدول ۲- توصیف وضعیت پایان‌نامه‌ها براساس شاخص‌های هفده‌گانه

ملاک	میانگین	انحراف استاندارد	حداقل	حداکثر	وضعیت
عنوان	۴.۳۹	۰/۳۶	۳.۵۰	۵	مطلوب
چکیده	۳.۴۴	۰.۶۸	۱.۴۳	۴.۸۶	نسبتاً مطلوب
مقدمه	۳.۵۲	۱.۰۲	۱.۴۰	۵	نسبتاً مطلوب
بیان مسأله	۲.۶۲	۰.۸۱	۱.۳۶	۴.۵۵	نسبتاً مطلوب
هدف	۳.۵۱	۱.۲۱	۱.۴۰	۵	نسبتاً مطلوب
فرضیه(سؤال)	۴.۰۱	۰.۸۵	۲.۲۵	۵	مطلوب
ضرورت	۱.۰۸	۰.۶۵	۱	۴	نامطلوب
تعاریف	۳.۴۲	۱.۰۸	۱.۵۰	۵	نسبتاً مطلوب
ادبیات	۳.۶۲	۰.۶۳	۲	۴.۸۰	نسبتاً مطلوب
پیشینه	۳.۳۱	۰.۶۷	۱.۸۰	۴.۸۰	نسبتاً مطلوب
روش	۲.۷۳	۰.۶۲	۱.۵۰	۴.۳۸	نسبتاً مطلوب
جامعه و نمونه	۳.۷۵	۰.۶۶	۲	۴.۷۵	مطلوب
ابزار	۴.۱۲	۰.۵۱	۳	۵	مطلوب
یافته‌ها	۴.۲۲	۰.۵۴	۳	۵	مطلوب
نتیجه‌گیری	۳.۲۵	۰.۷۲	۱.۷۱	۴.۸۶	نسبتاً مطلوب
پیشنهاد	۳.۱۳	۰.۸۵	۱.۲۹	۴.۷۱	نسبتاً مطلوب
منابع	۳.۷۴	۰.۵۱	۱.۸۰	۴.۸۰	مطلوب

در پاسخ به پرسش اصلی پژوهش مبنی بر اینکه پایان‌نامه‌ها از چه کیفیتی برخوردارند؟ ابتدا امتیازهای تمامی پرسش‌ها ترکیب شده و سپس میانگین و انحراف استاندارد کل محاسبه و مطابق بخش‌های قبل بر اساس پیوستار مطلوبیت وضعیت کلی پایان‌نامه‌ها مشخص شد (جدول ۳).

جدول ۳- توصیف وضعیت کلی پایان‌نامه‌ها

میانگین	انحراف استاندارد	حداقل	حداکثر	وضعیت
۳.۳۳	۰.۵۱	۱.۹۵	۴.۴۹	نسبتاً مطلوب

یافته‌ها نشان می‌دهد تعداد ۴۳ پایان‌نامه توسط دانشجویان دختر و چهارده پایان‌نامه توسط دانشجویان پسر نگارش شده است. تفاوت معناداری میان نمره نهایی دانشجویان دختر و پسر در سطح ۰/۰۵ وجود دارد. بنابراین از این یافته‌ها چنین مستفاد می‌شود که نمره پایان‌نامه‌های دختران نسبت به پسران بالاتر بوده و پایان‌نامه‌های نگارش‌یافته توسط دختران در وضعیت بهتری از پسران قرار دارد.

جدول ۴- آزمون T_2 گروه مستقل برای مقایسه وضعیت نمره‌های دختران و پسران

شاخص آماری متغیر	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	خطای استاندارد	تفاوت میانگین‌ها	مقدار t	درجه آزادی	سطح معناداری	معنا داری	
									پسر	دختر
جنسیت	۴۳	۳/۲۵	۰/۵۱	۰/۰۷	-۳۲/۰	-۲/۰۷	۵۵	۰/۰۵	پسر	۰/۰۴
	۱۴	۳/۷۵	۰/۴۶	۰/۴۲					دختر	

برای مقایسه ارتباط نمره کسب شده پایان‌نامه‌ها توسط داوران و نمره حاصل از ارزیابی، از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شد، چنانچه جدول ۵ نشان می‌دهد ضریب همبستگی ۰/۵۰۴ در سطح ۰/۰۱ به دست آمده است و این بدین معنی است که ارتباط معنی‌داری میان نمره دریافت شده پایان‌نامه‌ها توسط داوران و نمره حاصل از ارزیابی رابطه مثبت معنی‌داری وجود دارد یعنی با افزایش نمره اکتسابی پایان‌نامه در داوری، نمره حاصل از ارزیابی آن نیز بالا می‌رود.

جدول ۵- آزمون همبستگی پیرسون برای مقایسه نمره‌های پایان‌نامه و نمره ارزیابی

شاخص آماری متغیر	میانگین	انحراف استاندارد	خطای استاندارد	ضریب همبستگی	سطح معناداری	معنا داری	
						پایان‌نامه	ارزیابی
نمره	۳/۵۲	۱/۱۶	۰/۱۵	۰/۵۰	۰/۰۱	پایان‌نامه	۰/۰۰۰
	۳/۳۳	۰/۵۱	۰/۰۶			ارزیابی	

مقایسه نمره‌های پایان‌نامه‌ها در دو دوره پنج ساله نشان می‌دهد، پایان‌نامه‌هایی که در دوره دوم تدوین شده‌اند از کیفیت بالاتری برخوردارند. جدول ۶ نشان می‌دهد تعداد ۲۹ پایان‌نامه در فاصله پنج ساله ۸۴-۸۰ و ۲۸ پایان‌نامه در پنج ساله دوم یعنی ۸۹-۸۵ نگارش شده‌اند.

آزمون تی مستقل حاکی از این است که تفاوت میان پایان‌نامه‌ها در دو دوره پنج ساله در سطح ۰/۰۵ معنی دار است.

جدول ۶- آزمون تی دو گروه مستقل برای مقایسه وضعیت نمره‌ها در دو دوره پنج ساله

شاخص- آماری	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	خطای استاندارد	تفاوت میانگین‌ها	مقدار t	درجه آزادی	سطح معناداری	معنا داری
سال	-۸۴ ۸۰	۲۹	۳/۰۳	۰/۳۸	۰/۰۷				
	-۸۹ ۸۵	۲۸	۳/۶۵	۰/۴۴	۰/۰۸	-۵/۶۲	۵۵	۰/۰۵	۰/۰۰۰

بحث و نتیجه‌گیری

یافته‌ها نشان داد بخش مدخل پژوهش از کیفیت مطلوبی برخوردار است. این یافته با یافته‌های کربلا آقایی (۱۳۷۷)، دوامی و دیگران (۱۳۸۰)، کوه بومی و دیگران (۱۳۸۵)، آصف‌زاده و دیگران (۱۳۸۷) و فتح‌آبادی (۱۳۸۹) همسو است. از آنجا که عنوان، نخستین بخش از پژوهش است که در بازاریابی اطلاعات از سوی پژوهشگران بیشترین توجه را به خود جلب می‌کند و از طرفی چون عنوان آغازگر پژوهش است و متغیرهای اصلی پژوهش در آن مشخص شده و به نوعی هدف پژوهش را بیان می‌کند و در ارزیابی و قضاوت از سوی داوران قبل از همه بخش‌ها مورد توجه قرار می‌گیرد، بنابراین استادان راهنما و مشاور و همچنین پژوهشگر در تدوین عنوانی مناسب و دقیق در راستای اهداف پژوهش بیشتر دقت می‌کنند.

شاخص دیگر مورد بررسی در این بخش «چکیده» است. یافته‌های پژوهش حاضر نشان می‌دهد چکیده پایان‌نامه‌ها در وضعیت نسبتاً مطلوب قرار دارد. این نتیجه با پژوهش‌های دوامی و دیگران (۱۳۸۰)، سلسبیلی (۱۳۸۹) نوحی و دیگران (۱۳۸۹) همسو است. چکیده نیز مانند عنوان، جزء اولین مؤلفه‌هایی است که پژوهشگران دیگر در جستجوی مطالب و اطلاعات برای انجام پژوهش خویش در سیستم‌های اطلاعاتی جستجو می‌کنند. همچنین از آنجا که در پذیرش مقالات پژوهشی چکیده اولین بخشی است که در بیشتر مجلات و همایش‌ها ارائه

می‌شود، بنابراین پژوهشگران بیشترین سعی خود را به‌کار می‌گیرند تا در نگارش این بخش، تصویری کامل و گویا از پژوهش و پایان‌نامه خود ارائه دهند.

در بخش کلیات بالاترین امتیاز را شاخص «فرضیه» به خود اختصاص داده است. از آنجاکه نظریه‌ها و گزارش‌های منتشرشده از یافته‌های سایر مطالعات، منابع تدوین فرضیه‌ها هستند (لین و پاول، ۲۰۱۰). این یافته نشان می‌دهد که استادان راهنما در حوزه موضوعی خود تسلط کافی دارند و توانسته‌اند فرضیه‌هایی تدوین کنند که در راستای دستیابی به اهداف پژوهش باشند. این یافته با یافته‌های فلاح‌زاده و دیگران (۱۳۸۷)، نوحی و دیگران (۱۳۸۹) همسو است.

شاخص «ضرورت» تنها شاخصی است که در وضعیت نامطلوب قرار دارد. این شاخص برخلاف نام آن به‌ظاهر از اهمیت چندانی در بررسی پایان‌نامه‌ها برخوردار نیست. پژوهش‌های انجام‌شده قبل نیز که پایان‌نامه‌ها را ارزیابی کرده‌اند در بسیاری موارد بخش جداگانه‌ای را به این مؤلفه اختصاص نداده‌اند. به نظر می‌رسد کیفیت این بخش از دید استادان راهنما و مشاور نیز آنچنان ضروری به نظر نمی‌رسد و یا به این دلیل که برخی از مواردی که باید در بخش اهمیت و ضرورت بیان شوند، در بیان مسأله آورده می‌شوند و به نوعی دانشجویان از اینکه چه مواردی باید در این بخش گنجانده شود، ناآگاهند؛ موجب افت کیفیت این قسمت شده است.

یافته‌های تحقیق حاضر نشان می‌دهد بخش «ادبیات» در وضعیت نسبتاً مطلوب قرار دارد. این بخش دارای دو شاخص «ادبیات» و «پیشینه» است. بخش ادبیات همان‌طور که یافته‌ها نشان دادند در وضعیت نسبتاً مطلوب قرار دارد. چنانکه ملاحظه می‌شود این میانگین به وضعیت مطلوب نزدیک شده است یعنی پایان‌نامه‌ها توانسته‌اند به خوبی نظریه‌های موجود در حوزه مطالعاتی خود را شناسایی و در ترکیب و دسته‌بندی متغیرها و تدوین فرضیه‌های مناسب از آنها استفاده کنند. علت این امر صرف زمان زیاد دانشجویان برای گردآوری این فصل و پی‌ریزی پایه‌ای علمی برای ادامه پژوهش در مراحل بعدی است. گرچه دانشجویان در فرآیند تحصیل با نظریه‌ها و ادبیات موضوع‌های مرتبط با زمینه تحصیلی خود آشنا می‌شوند اما تنها در انجام پایان‌نامه است که این مهم با عمق بیشتر و با بررسی‌های فراوان حوزه مطالعاتی برای

گردآوری آخرین اطلاعات مرتبط با موضوع پژوهش صورت می‌گیرد و این امر علت ایجاد یک ادبیات قوی در پایان‌نامه است.

در مورد شاخص پیشینه که گرچه در وضعیت نسبتاً مطلوب قرار دارد با این حال محتوای این بخش در پایان‌نامه‌ها چندان مطلوب نیست. زیرا که آنچه در پیشینه‌ها لحاظ شده است فقط قرار دادن پژوهش‌های انجام‌شده پیشین به صورت موازی کنار یکدیگر است و پژوهشگر نظر انتقادی خود یا ارتباط پژوهش‌های قبل با پژوهش خود را در پایان‌نامه ذکر نکرده است.

از آنجا که داشتن پیشینه قوی به‌خصوص در بخش پیشینه‌های خارجی از سوی استادان به‌عنوان پایه محکم علمی تلقی می‌شود در برخی پایان‌نامه‌ها پژوهش‌هایی که ربط منطقی چندانی به کار ندارند در بخش پیشینه آورده می‌شوند تا این بخش را به عبارتی «پر بار» کنند. گرچه بررسی متن بیشتر و استفاده از مقالات و مستندات علمی، بار علمی کار را بیشتر می‌کند اما آنچه در پایان‌نامه‌نویسی به‌خصوص در مقطع کارشناسی‌ارشد باید مورد توجه قرار گیرد تقویت قدرت تحلیل و انتقاد دانشجویان و کمک به آنها در باهم‌نگری پژوهش‌های انجام شده و ارتباط آن با پژوهشی است که آنها انجام می‌دهند. کاظمی (۱۳۷۹) معتقد است در فصل بررسی ادبیات، توانایی‌های انتقادی دانشجو به‌عنوان محقق محک زده می‌شود بنابراین استاد راهنما و دانشجو برای اثبات اینکه تسلط کافی برای نقادی منابع، ارتباط منابع موجود با زمینه تحقیق خود، وجوه تمایز کار خود با دیگران دارند باید سرمایه‌گذاری بیشتری روی این فصل از پایان‌نامه انجام دهند.

بخش روش‌شناسی در وضعیت نسبتاً مطلوب قرار دارد. این بخش در سه شاخص روش پژوهش، جامعه و نمونه و ابزار پژوهش بررسی شد که از این میان روش پژوهش در پایین‌ترین رتبه قرار دارد و ابزار پژوهش بالاترین رتبه این بخش را دارد.

در مورد بخش روش‌شناسی، عمده ضعف پایان‌نامه‌ها ذکر نکردن نوع روش به لحاظ مختلف است. اینکه روش پژوهش به لحاظ هدف، فرایند اجرا، پیامد یا نتیجه، زمان و منطق اجرا چه بوده است در بیشتر پایان‌نامه‌ها قید نشده و تنها به ذکر روش پژوهش به لحاظ هدف اکتفا شده است. دلیل این امر توجه صرف به اجرای پژوهش و ذکر آن در بخش روش پژوهش است.

شاخص دیگری که در بخش روش‌شناسی مورد بررسی قرار گرفت «جامعه و نمونه» پژوهش است. این بخش در وضعیت نسبتاً مطلوب قرار دارد. مسأله‌ترین قسمت در این بخش عدم توجیه روش نمونه‌گیری انتخاب شده و بیان مزیت‌های آن بر روش‌های دیگر است. پژوهش‌های دیگر این بخش را به این صورت بررسی نکرده‌اند برای مثال فتح‌آبادی (۱۳۸۹) کیامنش و صفرخانی (۱۳۸۹) در یافته‌های خود نامشخص بودن حجم نمونه را گزارش کرده‌اند و هوشیار فرد و دیگران (۱۳۸۸)، شهبازی و دیگران (۱۳۸۹) نیز توجیه نداشتن حجم نمونه را در نتایج خود مطرح می‌کنند.

به‌ظاهر این مسأله که روش انتخاب‌شده برای نمونه‌گیری چه روشی است و دلیل برتری این روش بر روش‌های دیگر چیست؟ مسأله‌ای بوده است که از سوی دانشجویان و استادان راهنما نادیده گرفته شده یا دلیلی بر ذکر آن احساس نشده است. اما نباید از نظر دور داشت که انتخاب روش صحیح نمونه‌گیری و همچنین انتخاب نمونه مناسب و معرف جامعه از مراحل اساسی پژوهش است. زیرا اگر تعداد نمونه کافی نباشد نتیجه آزمون آماری معنی‌دار نخواهد بود و اگر تعداد خیلی زیاد باشد نتیجه آزمون آماری معنی‌دار است درحالی‌که نتیجه تحقیق ممکن است غیر از این باشد. در هر دو صورت نتایج حاصل از پژوهش را نمی‌توان به جامعه تعمیم داد در صورتیکه هدف پژوهش‌ها حل مسائل جامعه است نه گروه نمونه بنابراین در انتخاب روش نمونه‌گیری و تعیین حجم نمونه باید دقت بیشتری به خرج داد.

بخش تحلیل یافته‌ها در وضعیت مطلوب قرار دارد که با یافته‌های دوامی و همکاران (۱۳۸۰) و علیشیری و همکاران (۱۳۸۹) همسو است. در تبیین این مسأله دو مورد قابل ذکر است: یکی اینکه بخش تحلیل یافته‌ها به‌طور معمول توسط خود دانشجو صورت نمی‌گیرد و بیشتر به افراد متخصص در زمینه روش آماری و تحلیل داده‌ها واگذار می‌شود. بنابراین این بخش با کمترین نقص و اغلب به‌صورت مطلوب گردآوری می‌شود. دلیل این امر نیز شاید راهنمایی ضعیف استادان در این بخش از پژوهش باشد چنانکه نتایج تحقیق نیلی و دیگران (۱۳۸۶) وهالد و دبلیوس (۱۹۹۵) نیز مؤید این مطلب است. این پژوهشگران در مطالعه خود به این نتیجه می‌رسند که کمترین میزان مشارکت استادان راهنما در بخش تحلیل داده‌هاست بنابراین دانشجویان نیز چون مهارت کافی در روش تحقیق و تحلیل داده‌های آماری ندارند به‌اجبار دست به دامان متخصصان این امر می‌شوند. دلیل دیگر آن توجه و دقت زیاد داوران به

بخش یافته‌های پژوهش است و این علت سبب می‌شود که استادان راهنما دانشجویان را به دقت زیاد در تدوین این بخش ترغیب کنند.

بخش بحث و نتیجه‌گیری در وضعیت نسبتاً مطلوب قرار دارد. دوامی و همکاران (۱۳۸۰) ۶/۵ درصد از پایان‌نامه‌ها را در وضعیت متوسط (نسبتاً مطلوب) ارزیابی کرده‌اند. در مطالعه آصف‌زاده و دیگران (۱۳۸۷) و نوحی و دیگران (۱۳۸۹) این بخش ضعیف گزارش شده است و در مقابل در پژوهش علیشیری و همکاران (۱۳۸۹) بخش بحث مطلوب گزارش شده است.

چنانکه ملاحظه می‌شود نتایج متفاوتی در بخش بحث در پژوهش‌های صورت گرفته گزارش شده است. از آنجاکه کیفیت امری ذهنی است و در ارزیابی، قضاوت فرد ارزیاب نیز تأثیرگذار است و از طرفی چون معیار واحدی برای ارزیابی وجود ندارد و هر یک از پژوهش‌ها براساس معیارهایی متفاوت سنجیده می‌شوند، این عوامل موجب حصول نتایج متفاوت می‌شود. آنچه مهم است این است که در بخش بحث و نتیجه‌گیری چنانکه از نام آن برمی‌آید، نتایج به‌دست آمده باید مورد بحث و بررسی قرار گیرند، به تحقیقات قبل مرتبط شوند، علت هماهنگی یا عدم هماهنگی با پژوهش‌های قبل تبیین شود و ارتباط بین پژوهش و یافته‌ها با استدلال علمی بیان شود (حسن آبادی، ۱۳۸۹).

در پایان‌نامه‌های مطالعه‌شده در بخش بحث و نتیجه‌گیری؛ برخی پایان‌نامه‌ها فقط یافته‌ها را به نوعی دیگر تکرار کرده‌اند، در پاره‌ای موارد پژوهش انجام‌شده به پژوهش‌های قبل مرتبط نشده‌اند و پایان‌نامه‌هایی که یافته‌های پژوهش آن‌ها به یافته‌های دیگر مرتبط شده، علت هماهنگی یا ناهماهنگی یافته‌ها بررسی نشده است. این نتیجه نشان می‌دهد دانشجویان در تدوین بخش بحث و نتیجه‌گیری با مشکل مواجه هستند.

این مسأله از چند جنبه می‌تواند بررسی شود: یکی از دلایل آن منفعل بودن دانشجو در فرآیند پژوهش است؛ دانشجو به جای داشتن دیدی انتقادی و تحلیلی به نتایج یافته‌های خود و دیگران و برقراری ارتباط مستدل میان آنها در گزارش پژوهش در عمل به گزارشگری تبدیل می‌شود که فقط یافته‌های خود و دیگران را بی‌هیچ کم‌وکاستی پذیرفته و گزارش می‌کند. بنابراین بخش بحث به جای تلاقی اندیشه‌ها تبدیل به بخشی می‌شود که یافته‌ها به صورت موازی کنار یکدیگر چیده می‌شوند.

علت دیگر آن شاید این مسأله باشد که استادان به دلیل حساسیت‌هایی که در بخش‌های قبل به خرج داده‌اند توجه چندانی به این بخش نمی‌کنند. برخی استادان با تأکید بسیار بر پایه‌ریزی چارچوب قوی در فصل دوم و اصرار به استفاده بیش‌ازحد از منابع قوی به‌ویژه منابع لاتین، بیشترین انرژی دانشجو را صرف این فصل می‌کنند و برخی استادان با تأکید بسیار بر استفاده از روش‌های پیچیده آماری و تحلیل‌های پیچیده (که در مواردی خود دانشجو نیز به سختی آن را درک می‌کند)، به گفته منصوریان (۱۳۸۹) خواننده را متقاعد و حتی در صورت نیاز مرعوب می‌کنند به نوعی که در بحث نتیجه‌گیری نتوان ایرادی بر آن وارد کرد.

دلیل دیگر کاستی در بخش بحث این است که چون این بخش آخرین مرحله از پژوهش است، دانشجو مایل است تا هرچه سریع‌تر کار به اتمام رسد، بنابراین در مواردی با تعجیل در تدوین این بخش مطلوبیت کار را کاهش می‌دهد غافل از اینکه بخش بحث مهم‌ترین بخشی است که در آن خط فکری پژوهشگر مشخص شده و نتایج پژوهش انجام‌شده را به‌صورت حلقه اتصالی در کنار پژوهش‌های دیگر برای افزودن به دانش موجود قرار می‌دهد.

یافته‌ها نشان می‌دهد بخش منابع در وضعیت مطلوب قرار دارد. به گزارش دوامی (۱۳۸۰) ۴۹ درصد از پایان‌نامه‌های بررسی شده در پژوهش ایشان، در بخش منابع خوب (مطلوب) گزارش شده‌اند. علیشیری و همکاران (۱۳۸۹) نیز بخش منابع پایان‌نامه‌ها را مطلوب گزارش کرده‌اند. علت این امر وجود شیوه جامع منبع‌نویسی در حوزه‌های مختلف علمی است که در پایان‌نامه‌ها نیز به دقت فراوان توسط داوران مورد ارزیابی قرار می‌گیرد بنابراین دانشجویان در ارجاع‌دهی منابع بیشتر دقت می‌کنند و بخش منابع پایان‌نامه‌ها از وضعیت مطلوبی برخوردار می‌شود. چنانکه در یافته‌های این پژوهش نیز وجود استاندارد معتبر برای ارجاع‌دهی بالاترین امتیاز این مؤلفه را دریافت کرده است این نتیجه نشان می‌دهد ۶۳/۲ درصد از پایان‌نامه‌ها در بخش منابع از شیوه استاندارد ارجاع‌دهی به‌درستی استفاده کرده‌اند.

عمده ضعف این مؤلفه مربوط به قدیمی بودن منابع استفاده شده در پایان‌نامه‌هاست. این نتیجه در یافته‌های علمی (۱۳۷۹) نیز تکرار شده است. این مسأله ممکن است به دلایل گوناگون اتفاق افتد. دلیل اول می‌تواند عدم دسترسی دانشجویان به منابع روز باشد. دلیل دوم عدم توانایی دانشجویان در جستجوی اطلاعات و دلیل سوم اینکه دانشجویان در استفاده از کتاب‌ها از آخرین نسخه چاپ شده آن بهره نمی‌گیرند. برخی از کتاب‌ها به‌خصوص

کتاب‌هایی که جزء منابع اصلی رشته‌ها محسوب می‌شوند هر چند سال یک‌بار تجدید چاپ می‌شوند بنابراین استفاده از جدیدترین نسخه موجب به‌روزشدن منابع خواهد شد. نتایج همچنین نشان می‌دهد که تفاوت معنی‌داری میان پایان‌نامه‌هایی که در دو دوره زمانی بررسی شده‌اند وجود دارد، این یافته‌ها نشان می‌دهند پایان‌نامه‌هایی که در سال‌های ۸۵ تا ۸۹ نگارش شده‌اند نسبت به پایان‌نامه‌های نوشته شده در سال‌های ۸۰ تا ۸۴ نمره بالاتری دریافت کرده‌اند. یعنی پایان‌نامه‌ها به لحاظ کیفیت در دوره دوم بهتر از دوره اول بوده‌اند، این نتیجه در یافته‌های جعفری و دیگران (۱۳۸۲) کوه بومی و همکاران (۱۳۸۵)، نوحی و دیگران (۱۳۸۹) و رضائیان و دیگران (۱۳۸۴) نیز تکرار شده است. عواملی از قبیل تأثیر عامل زمان، تغییر آئین‌نامه پایان‌نامه‌ها و شرکت استادان و دانشجویان در کارگاه‌های روش تحقیق، موجب افزایش کیفیت پایان‌نامه‌ها شده است.

منابع

- ۱- آصف‌زاده، سعید؛ اکبرشاهی، شکوفه؛ هاشمی، فریبا؛ مشاطان، مهری (۱۳۸۷). ارزیابی پایان‌نامه‌های تخصصی پزشکی دانشگاه علوم پزشکی قزوین. *مجله دانشگاه علوم پزشکی قزوین*، دوره هفدهم شماره ۶۷، صص ۶۵-۷۲.
- ۲- بازرگان عباس؛ میرکمالی، محمد؛ نادری، ابوالقاسم (۱۳۸۵). گزارش ارزیابی درونی گروه مدیریت و برنامه‌ریزی آموزشی. دانشگاه تهران.
- ۳- بست، جان (۱۳۹۰). روش‌های تحقیق در علوم تربیتی و رفتاری. ترجمه حسن پاشا شریفی و نرگس طالقانی. تهران: رشد.
- ۴- جعفری، فریبا؛ طبیبیان، فروزان؛ فاطمی، طیبه (۱۳۸۲). ویژگی‌ها و ساختار پایان‌نامه‌های مقاطع تحصیلات تکمیلی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان در دهه ۷۸-۱۳۶۸. *مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی*. ۹ (۳). صص ۱۵-۲۲.
- ۵- حرّی، عباس (۱۳۸۵). آیین نگارش علمی. تهران دبیرخانه هیأت امنای کتابخانه‌های عمومی کشور.

- ۶- دلاور، علی (۱۳۸۷). **مبانی نظری و عملی پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی**. تهران: انتشارات رشد.
- ۷- دوامی، محمدحسین؛ معینی، لطیف؛ رفیعی محمد (۱۳۸۰). بررسی اصول نگارش پایان‌نامه‌های پزشکی فارغ‌التحصیلان دانشگاه علوم پزشکی اراک طی سال‌های ۷۹-۷۳، **ره‌آورد دانش / سال چهارم / شماره سوم ۴ ص ۳۱-۲۳**
- ۸- رضاییان، محسن؛ سالم، زینب؛ دهقان، سیاوش؛ صیادی، احمدرضا، ایرانمنش، فرهاد؛ غاحمدی، محمدحسن (۱۳۸۴). **ارزشیابی نقادانه پایان‌نامه‌های دانشجویان پزشکی دانشکده پزشکی رفسنجان. گام‌های توسعه در آموزش پزشکی، ۲ (۲). ص ۷۲-۷۹.**
- ۹- سبحانی، عبدالرسول؛ پوررمضان، مهرداد؛ ذاکر نقیبه، علی. (۱۳۷۷). **بررسی رعایت اصول نگارش علمی پایان‌نامه‌های تحقیقاتی دانشجویان پزشکی گیلان، مجله دانشکده پزشکی گیلان. ۷ (۲۵) ص ۱۶-۲۳.**
- ۱۰- سرمد، زهره؛ بازرگان، عباس؛ حجازی، الهه (۱۳۹۰). **روش‌های تحقیق در علوم رفتاری**. تهران: نشر آگه.
- ۱۱- سلسبیلی، نادر (۱۳۸۹). **کندوکاو در یک دهه انتشار مقالات فصلنامه تعلیم و تربیت در قلمرو یاددهی- یادگیری روش‌های آموزش (۸۸-۱۳۷۹). فصلنامه تعلیم و تربیت**. شماره ۳. ۱۴۸-۱۲۱.
- ۱۲- شهبازی، ارمغان؛ حراجی، افشین؛ شیبانی‌نیا، احمد؛ مهرشادیان، محسن؛ ولایی، ناصر؛ هوشیارفرد، امیر ارسلان؛ نوربخش، مهران؛ توکلی، بیتا؛ خواجه‌جوی خان، آزاده. (۱۳۹۰). **بررسی صحت اصول نگرش متغیرهای تحقیق، جامعه مورد بررسی، تعداد نمونه و روش نمونه‌گیری در پایان‌نامه‌های واحد دندان‌پزشکی دانشگاه آزاد اسلامی. فصلنامه تحقیق در علوم دندان‌پزشکی. ۷ (۱). ص ۳۴-۴۲.**
- ۱۳- طوسی، بهرام. (۱۳۹۰). **راهنمای پژوهش و اصول علمی مقاله‌نویسی**. نشر تابان
- ۱۴- علومی، طاهره. (۱۳۷۹). **ارزیابی پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی در دانشگاه‌های تربیت مدرس، تهران و علوم پزشکی ایران (سال‌های ۱۳۶۵ تا ۱۳۷۳)**. **مجله روانشناسی و علوم تربیتی**. دوره ۳۰ شماره ۲، ۶۳-۴۳.

ارزیابی کیفیت پایان‌نامه‌های کارشناسی‌ارشد مدیریت آموزشی... ۱۰۷

- ۱۵- علیشیری، غلام حسین؛ فخرجهانی، فرهاد؛ رخساری زاده، حمید؛ میری، سیدمحمد؛ حلی‌ساز، محمدتقی؛ حسینی، سید مرتضی. (۱۳۸۹). ارزیابی پایان‌نامه‌های فارغ‌التحصیلان پزشکی یکی از دانشگاه‌های علوم پزشکی از نظر اصول نگارش. *مجله طب نظامی*. ۱۲(۲)، ۷۵-۷۹.
- ۱۶- فتح‌آبادی، جلیل (۱۳۸۹). کندوکاو در یک دهه انتشار مقالات فصلنامه تعلیم و تربیت در قلمرو روانشناسی تربیتی (۸۸-۱۳۷۹). *فصلنامه تعلیم و تربیت*. شماره ۳، ۳۳-۶۹.
- ۱۷- فلاح‌زاده، حسین، محب سهراب و عزالدینی، فاطمه. (۱۳۸۷). ارزیابی ویژگی‌ها و ساختار پایان‌نامه‌های دانش‌آموختگان دندان‌پزشکی دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد. *آموزش در علوم پزشکی*. ۸(۱)، ۱۵۴-۱۵۷.
- ۱۸- کازبی، پل سی (۲۰۰۳). *پایه‌های پژوهش در علوم رفتاری*. ترجمه حجت‌اله فراهانی و حمیدرضا عریضی (۱۳۸۷). تهران: نشر روان.
- ۱۹- کاظمی، سید عباس. (۱۳۷۹). *چگونه تحقیق کنیم*. تهران: دانشگاه امام حسین.
- ۲۰- کربلا آقایی (۱۳۷۷). میزان رعایت استانداردهای بین‌المللی ایزو در پایان‌نامه‌های کارشناسی‌ارشد رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه‌های دولتی شهر تهران در سالهای ۱۳۶۶ تا ۱۳۷۴. *فصلنامه علمی-پژوهشی دانشگاه الزهراء*. سال هشتم، شماره ۲۸، ۱-۱۷.
- ۲۱- کوه بومی، ژاله؛ عزیزی، فریدون؛ ولایی، ناصر؛ رضایی، منصور؛ مهربان، بهمن؛ کهریزی، مهوش (۱۳۸۵). بررسی وضعیت شاخص‌های روش تحقیق در پایان‌نامه‌های دکترای عمومی پزشکی دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه (۱۳۸۴-۱۳۶۷). *فصلنامه علمی پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه*. سال دهم شماره دوم صص ۱۸۶-۱۷۷.
- ۲۲- کیامنش، علیرضا؛ صفرخانی، مریم (۱۳۸۹). کندوکاو در یک دهه انتشار مقالات فصلنامه تعلیم و تربیت در قلمرو ارزشیابی آموزشی (۸۸-۱۳۷۹). *فصلنامه تعلیم و تربیت*. شماره ۳، صص ۱۱-۳۲.
- ۲۳- گال مردیت؛ بورگ والتر؛ گال جويس؛ (۲۰۰۳). *روش‌های تحقیق کمی و کیفی*. ترجمه احمدرضا نصر و همکاران، جلد اول، چاپ پنجم. تهران: سمت.

۱۰۸ مجموعه مقالات ششمین همایش سالانه ارزیابی کیفیت ...

۲۴- منصوریان، یزدان (۱۳۸۸). صد ویژگی یک مقاله علمی پژوهشی خوب. کلیات کتاب ماه، شماره ۱۴۵. صص ۶۶-۷۷.

۲۵- منصوریان، یزدان (۱۳۸۹). مبانی نگارش علمی. تهران: نشر کتابدار.

۲۶- منصوریان، یزدان (۱۳۹۰) پرسش‌های پرتکرار پیرامون پژوهش کیفی، نشریه الکترونیکی عطف، شماره ۱۱/ <http://www2.atfmag.info/1390/11/15/qualitativ/>

۲۷- موسی‌پور، نعمت‌الله؛ علوی حمیدرضا (۱۳۸۵). نگارش علمی. انتشارات دانشگاه شهید باهنر کرمان.

۲۸- نوحی، عصمت؛ صادقی، تابنده؛ قهرمانیان، اکرم (۱۳۸۹). بررسی مقایسه‌ای ساختار و رعایت نگارش علمی پایان‌نامه‌های پرستاری دانشگاه‌های علوم پزشکی کرمان و تبریز. مجله دانشکده پرستاری و مامایی رازی کرمان، سال دهم شماره ۲۰.

۲۹- نوه ابراهیم (۱۳۸۹) کندوکاو در یک دهه انتشار مقالات فصلنامه تعلیم و تربیت در قلمرو یاددهی- یادگیری روش‌های آموزش (۸۸-۱۳۷۹). فصلنامه تعلیم و تربیت. شماره ۳. صص ۱۶۹-۱۴۹.

۳۰- نیلی، محمدرضا؛ نصر، احمدرضا؛ اکبری، نعمت‌ا... (۱۳۸۶). بررسی کیفیت راهنمایی پایان‌نامه‌های دوره کارشناسی ارشد. دانشور رفتار. سال چهاردهم شماره ۲۴.

۳۱- هوشیار فرد، امیر ارسلان، لاسمی، اسحق؛ شبانی نیا، احمد؛ مهرشادیان، محسن؛ ولایی، ناصر؛ شهبازی، ارمغان؛ نوربخش، مهران؛ توکلی، بیتا؛ خواجوی خان، آزاده. (۱۳۸۸). بررسی میزان صحت اصول نگارش روش تحقیق و نحوه اجرای آن در پایان‌نامه‌های واحد دندان‌پزشکی دانشگاه آزاد اسلامی. فصلنامه تحقیق در علوم دندان‌پزشکی. ۶(۴). ص ۱۵-۲۳.

۳۲- هومن، حیدرعلی (۱۳۸۶). شناخت روش علمی در علوم رفتاری. تهران: سمت.

33- Baldwin, Moyra A., Rose, Pat (2009). Concept analysis as a dissertation methodology. Elsevier Ltd. *Nurse Education Today*, 29, 780-783.

34- Blaikie, N. (2010). *Designing Social Research*. Cambridge: polity press. 2nd ed.

35- Brause, S. R., (2001). *Writing Your Doctoral Dissertation; Invisible Rules for Success*. Routledge, Falmer.

- 36- Burman, J. S. (2000). Doctoral Research in IMTECH: Document Use Pattern. **Analysis of Library Science and Documentation** 47(9): 121-130.
- 37- Caffarella, E. P. (1999). The Major Themes and Trends in Doctoral Dissertation Research in Educational Technology from 1977 through 1998. Paper presented at the **proceeding of selected research and development**.
- 38- Cohen, L. M., & Morrison, L. (2007). **Research Methods in Education**. Canada: Routledge, 6th edition.
- 39- Creswell, G.W. (1998). **Qualitative inquiry and research design: choosing a among five traditions**. Thousand oaks, CA:sage.
- 40- Fosu,V. K. & A. A. Alemna, A. (2009). An Analytical Study of Masters Dissertations on the Balme Library, University of Ghana, Legon. **African Journal of Library, Archives & Information Science** 16(2),71-78.
- 41- Higgison, I., Corner, J. (1996). Postgraduate research training: the Ph.D. and MD thesis. **Palliat Med**: 10(2)., 8-113.
- 42- Jarvelin, K. & Vakkeri, P. (1993). The Evaluation of Library and Information Science 1965-1985: A Content Analysis of Journal Articles. **Information Processing and Management**. 9 (1): 129-144.
- 43- Johnson, B. R. (2004). Mixed Methods Research: A Research Paradigm Whose Time Has Come. **Educational Researcher** . 33, 14-26.
- 44- Jones, S., Wahab, K., Hejden,B (2007). **How to Write Your MBA Thesis**. Oxford: Meyer & Meyer(UK)Ltd.
- 45- Krathwohl, D. R. (1993). **Methods of educational and social science research: An integrated approach**. New York: Longman/Addison Wesley Longman.
- 46- Kumar, S. (1995). **Content Analysis of Journal Literature in Library and Information Science 1994-1995**. Master's Research Paper, Kent State University.
- 47- Lynn, S. C., Powell, R. R. (2010). **Basic Research Methods for Librarians**. USA: Greenwood.

